
	<p>Списание ЕПОХИ Издание на Историческия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“</p> <p>Journal EPOCHI [EPOCHS] Edition of the Department of History of “St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo</p>		<p>Том / Volume XXVI (2018), Книжка / Issue 1</p>
---	---	--	---

Румен ИВАНОВ / Rumen IVANOV

**Отзив за: Калин Стоев. Да бъдеш римлянин в Мизия. Антропонимия и просопография на романизираното население в Горна и Долна Мизия (I–III в.).
София: Tendril Publishing House, 2017. 535 с.**

Review of: Kalin Stoev. Being Roman in Moesia: Anthroponymy and prosopography of the romanised population in Upper and Lower Moesia (1st–3rd Centuries). Sofia: Tendril Publishing House, 2017. 535 pp.

Калин Стоев работи върху този сложен труд почти десетина години. Когато излезе от печат, дело на издателство Тендрил, той бе посрещнат с изключителен интерес, особено от тесните специалисти, занимаващи се с проблемите на епиграфиката, романизацията и етническия състав на населението от Горна и Долна Мизия през римската епоха.

Географският обхват засяга една не малка за мащабите на Европа територия – днешна Северна Добруджа в Румъния, Северна България, Източна и Североизточна Сърбия, дори части от Косово и Македония.

В книгата си д-р Стоев коментира към 4000 имена (съответно *praenomen*, *nomen gentile*, *cognomen*). Те са анализирани в текст, именен каталог, диаграми. В края на труда има показалец (географски, именен и технически), както и богата библиография.

Лицата, носители на римски имена в двете провинции, са разделени на именни групи. След това е възможен по-лесен анализ на социалните, културните и романизационните групи.

Хилядите имена са разгледани в аспекта на провинциалното общество – семейна среда, градска, военна. Римските имена, според него, показват преди всичко техният социално-политически и романизационен произход.

Калин Стоев не се влияе от въведените досега и вече малко старомодни класификации като „шаблонни“ и „италийски“ имена. Той вкарва нови методи за изследване на различните *cognomina*, *praenomina* – все на базата на важни исторически процеси, патронатни отношения, статистически данни от районите на дисертационния труд и извън тях.

Проследяват се етапите на рекрутиране и на дислоциране на частите в двете провинции – разликите в етническия произход на военните и чиновата йерархия през Юлиево-Клавдиевата династия, при Флавиите и от Хадриан нататък. Прави се анализ на промените в рекрутната и промоционната система. Тя е изградена по-скоро на културен и романизационен принцип, а не толкова на географски.

Калин Стоев проследява формирането, разликите и развитието на няколко по-известни и влиятелни фамилии в Долна Мизия, като по този начин се разкриват връзките и контактите с елитите в различни градове. Проследяват се примери (особено от *Moesia Superior*) между елитите на други съседни провинции (*Pannonia*, *Noricum*, *Dalmatia* и Северна Италия). Той разделя социалните прослойки от мизийските провинции на две основни групи от издигнатия елит и също така на две от по-ниските прослойки, естествено с вътрешни подразделения.

Интересен момент в манускрипта е проследяването на характеристиките и кариерите на носителите на често срещани имена: *Iulius*, *Claudius*, *Flavius*, *Cocceius*, *Ulpius*, *Aelius*, *Aurelius*, *Septimius*,

Valerius, Domitius, Annius, Cornelius, Iunius. Проследява се развитието в използването на тези имена през различните етапи на Принципата.

Стоев достига до извода, който определя императорския номен *Aelius*, вероятно стоящ в основата на формираните местни елитни съсловия. Представен е и географски модел за интегриране на провинциалния елемент в източните части на Долна Мизия, черноморските апойкии и Монтана в югозападната част на същата Долна Мизия. Хронологически се акцентува върху два периода – принципатът на император Антонин Пий (138–161), и началото на династията на Северите (193–235).

Сред армията по-дълго остават в употреба старите романизационни имена, признак на някогашен престиж. Но след средата на второто столетие навлизат и се утвърждават имена като *Aelius* и *Aurelius*, белег за наличието на *peregrine* в легионите. Това е време на една навлизаща еманципация и на общините с романизация. Всъщност романизацията в легионите е силна и утвърдените и популярни имена доминират дълго, както в легионите, така и в *auxilia*.

От средата на втори век – тук навлизат елински елементи, емигрирали от Изтока. Тракийската аристокрация постепенно прави опити да навлезе в елитите на селищата. Те се смесват с един социален и административен апарат, който действа от по-рано със заселения вече тук от други места римски субстрат.

Романизацията тук няма само местни краски, а и една повсеместно изградена система в римския свят.

При Флавиите започва по-сериозна колонизация. Част от тези хора са представители на романизованите елити от източните провинции на Империята.

Новост в изследванията на темата са изучаванията за наследствената номенклатура в социално-икономическия процес на романизация в Горна и Долна Мизия, както и използването на просопографския метод за огромна част от познатото ни по епиграфски път население от тези земи.

Авторът показва изказаното и от други специалисти становище, че местното тракийско население е свързано с флотата, както и с преторианските кохорти в столицата Рим. Иде реч за кариери навън и далеч от провинцията, в щабове на висши офицери. Тяхното присъствие не е характерно за мизийските легиони и помощните части (*auxilia Romana*).

Интересни изводи се правят относно ключовата роля на *Scupi* (Скопие) по време на драматичните събития по време на Гражданската война. Несъмнено това място е било важен център още от идването на *M. Licinius Crassus* и агресията му на изток и североизток от *Macedonia*.

Предложена е интересна идея за произхода на *Lai/Lai*, известни в много села на *Scythia Minor* (Северна румънска Добруджа), както и „моряците” *Bessi*.

Много полезни се оказват диаграмите в края на опуса на д-р Стоев: разпределение на групите номени във войнишките и ветеранските списъци; разпределение на постове във войнишките и ветеранските списъци; състоянието в селищата *Troesmis*, *Montana*, *Almus*, *Viminacium* (II); разпределението на легионните постове по именни групи в Долна и Горна Мизия; също така на офицерите в двете провинции в щабове на губернаторите; разпределение на постове и на имената в *auxiliar*ните части; териториалното разпределение на центурионните надписи; хронологично и териториално разпределение на имената по групи. Диаграмите продължават още с: общ дял на групите имена във войската в двете провинции; дял на номените сред магистратите и *decuriones*; разпределение на почесто срещаните номени; разпределение на постове в колониите и *municipia*ните по именни групи в Горна и Долна Мизия; разпределение на длъжностите в елинските полиси по именни групи; дялове на групите имена от колегиите на *Vachii vernaculorum* (при Недан-Бутово, Великотърновско) (ILB, 438); на номенклатурите в колегията *Vachii vernaculorum* – ILB, 438; на групите имена в Дионисиевия тиаз от Горна Оряховица (IGB, V, 5244).

Относно романизацията в двете провинции Калин Стоев прави много важен извод – в Горна Мизия романизацията като цяло е била на по-високо ниво с оглед на видимата деятелност на по-издигнатите обществени прослойки, с оглед на видимата система от добре проследими епиграфски, социални, икономически и семейни отношения сред социално активните членове на обществото. В Долна Мизия романизацията е по-слабо изразена сред „елитите”, но за сметка на това е с по-силна социална динамика и по-разнообразно, познато от надписите население, което е участвало в нея.”

Важни изводи се предлагат относно влиянието на дакийските елити в двете Мизии в муниципалните елити и конниците, както и сред висшето и средното офицерство.

Авторът смята, че романизацията в Горна Мизия е била на по-висок етап от тази на съседната Долна Мизия. До този извод се стига на базата на видимата ангажираност на висшите обществени прослойки, на видимата досега по-ясна система на проследяване на икономическите, социалните и семейните отношения, както и на ролята на ново романизираните в тази провинция.

Разбира се откриването на нови надписи ще обогати или промени леко тази картина.

Трябва да се отбележи, че подготовката на д-р Стоев му помага да предатира редица епиграфски паметници.

Книгата на Калин Стоев ще се ползва и от много чуждестранни учени, не само от близките съседни страни (Румъния и Сърбия), но и от други. Поради тази причина издателство „Гендрил“ трябва в бързи срокове да пусне и английския вариант. Защото тази полезна книга, ако е само на български, ще бъде ползвана от малцина и няма да получи полагаемия се международен отзвук.